

TÜRK TEKSTİL ENDÜSTRİSİ VE GELİŞİMİ

Bestem EŞİ

İstanbul Gedik Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi
Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü

ÖZET

İnsanoğlu var olmaya başladığından beri örtünme ihtiyacı duymuştur. Topluluk halinde yaşama sürecinde de doğa şartlarına uyum sağlama ve ahlaksal açıdan örtünme ihtiyacı devam etmiştir. Böyle bir gereksinimden ortaya çıkan tekstil kavramı hem insanların örtünme ihtiyacını karşılamak hem de daha iyi görünmelerini sağlamak için gelişmiş ve bir sektöre dönüşmüştür. Bu çalışmada Türk Tekstil Tarihi, tekstil ve hazır giyim Türkiye'deki gelişimi ve durumu güncel veriler ışığında değerlendirilmiş, sektörün ülkemizdeki sorunlarından bahsedilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Tekstil, hazır giyim, konfeksiyon, tekstil tarihi.*

TURKISH TEXTILE INDUSTRY AND ITS DEVELOPMENT

ABSTRACT

Ever since human beings began to exist, they need to be covered. In the process of living in a community, the need to adapt to the conditions of nature and to cover up in terms of morality continued. The concept of textile has evolved into a developed and transformed sector in order to meet both the need of people to cover and to look better. In this study, Turkish textile history, development of textile and garment industry and situation in Turkey has been evaluated according to current data. Sector's problems in our country are mentioned and solution proposals are presented.

Keywords: *Textile, clothing, apparel industry, history of textile.*

1. GİRİŞ

Örtünmek, insanoğlunun var olmaya başladığı günden bu yana değişmeyen en büyük ihtiyaçlarından birisidir. Arkeolojik kazılar, neolitik çağdan kumaş benzeri malzeme kalıntılarını kanıtlamakta, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde birkaç bin yıldan beri günümüze ulaşan kaya kabartmaları o çağların insanını alımlı bir şekilde bezenmiş olarak

sergilemektedir.İnsanoğlunun topluluk halinde yaşama sürecinde gerek ahlaksal açıdan, gerek doğal şartlarına adapte olabilme açısından örtünme ihtiyacını hissetmiştir. Bu olguyla birlikte ortaya çıkan tekstil kavramı;insanların beğenilme ve güzel görünme isteklerini karşılamak için gelişmek zorunda kalmış ve bir sektör haline gelmiştir.Bugünün dokuma kavramına günümüzden beş bin yıl önce eski Mısır, Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinde rastlanmaktadır.

Önceleri yerel ihtiyaçlar için üretilen tekstil mamulleri, Anadolu ve İran halılarının ve kilimlerinin Avrupa'ya satışı ile tekstil ticareti uluslararası bir boyut kazanmıştır.

Gittikçe artan insan nüfusu ve insanların giyimde çeşitlilik isteği sonucu gelişen teknoloji ile birlikte, tekstil sektöründe makineleşme sürecine girmiş ve bugün ki insan emeğinin gittikçe azaldığı makinelerin neredeyse insanın yapabileceği bütün işleri yapabilen robotlar haline geldiği duruma gelmiştir.

Ülkemizin tekstil ticareti ve sanatı Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle birlikte Orta Asya'dan getirdikleri dokumacılık geleneğini Anadolu'nun yerel mensucat kültürü ile harmanlayarak geliştiğini görüyoruz.Bu gelişimde coğrafi yerleşimde çok önemlidir.Bir ticaret yoluna ismini veren ipek de Çin'den yola çıkıp Lyan ve Krefeld'e varmadan önce Bursa'da konaklamıştır.Anadolu,tekstil sektörünü Doğu ile Batının gelişimini birbirleriyle sentezleyerek geliştirmiştir.

2. TÜRK TEKSTİL TARİHİ

Tekstil sektörü ülkemizin en eski sanayi dallarından birisini oluşturmaktadır. Anadolu'daki tekstil dokumacılığının tarihi, Hitit ve Asur dönemlerine kadar uzanmaktadır.Ankara'nın sonraları ünü tüm dünyaya yayılan tiftik dokumalarının kökeni ise Frikyalıları dayanmaktadır.3 bini yılı aşkın bir süredir, Anadolu'da tekstil üretimi, önemli bir ticaret alanı olarak bilinmektedir.

Kaşgarlı Mahmut tarafından 11. Yüzyılda yazılan Türkçe sözlükteki pamuklu dokumanın karşılığı olarak kullanılan "böz" veya "bez" kelimesi günümüze kadar gelmiştir. Yine gündelik kullanım için üretilen kaba pamuklulara verilen "kirbas", ince pamuklular için kullanılan "dülbent" kelimeleri hala güncelliğini korumaktadır.

İran ve Suriye'deki diğer dokumalarıyla ünlü bölgeleriyle yapılan ticaretin sonucunda buralardan da yeni teknikler, kumaş çeşitleri zamanla Anadolu'ya aktarılmıştır. Asya'dan gelen Türk, Tatar, Moğol ve diğer kavimlerin göçleriyle Anadolu ve yakın coğrafyasına yerleşen topluluklar, geçmişten gelen bu üretim tekniklerini zaman içinde geliştirmişlerdir. Selçuklular ve ardından gelen Osmanlılar döneminde, özellikle ipek, ipekli dokuma en önemli ticaret maddesi haline gelmiştir.

13. Yüzyıl başlarından itibaren Anadolu'da üretilen halı (kali), kilim ve ipekli dokumaların dünyanın çeşitli bölgelerine gönderildiği tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır. Örneğin, 14. Yüzyıla ilişkin belgelerde, Bursa'daki ipekli dokuma tezgahı sayısının bine ulaştığı saptanmıştır. Aynı dönemlerde, İtalya'da da ipekli dokuma üretildiği bilinmektedir, ancak ilginç olan bulgulardan birisi İtalyan dokumacıların, Anadolu'dan gelen ipekli dokumaları taklit etmeleridir.

İpekli, pamukluların dışında zamanla yün, kenevir ve ketenden üretilen dokumaların da çeşitli kentlerde birer sanayi dalına dönüştüğü gözlenmiştir. Kirbas ve tülbent üretiminde

Kastamonu, Amasya, Tokat, Çorum, Burdur, Isparta, Konya, Karaman, Kayseri, Tire, Bergama, Denizli, Menemen, Akhisar ve Nazilli öne çıkan kentler olmuştur.

Ağırlıklı olarak Ege, Akdeniz bölgesine yayılan Türkmen kabilelerinin (Yörük) Kilim ve halıları 13. Yüzyıldan başlayarak çok aranan ürünler haline gelmiştir. Ancak zamanla halı üretiminde Uşak en ünlü kent olarak tanınmıştır. Halı ihracatı yalnız Avrupa ülkelerine değil, Arap yarım adasına da yoğun olarak gerçekleştirilmiştir. 14. Yüzyılda ünlü Arap gezgini İbn Batuta ve Abu'l-Fida, Aksaray halılarından övgüyle söz etmişlerdir (İnalçık, 2008).

Bir dönem (17-18. Yüzyıl) Hindistan'dan gelen pamuklu dokumaların Anadolu'ya yayıldığı ve aranan bir kumaş türü haline geldiği döneme ilişkin kayıtlarda görülmektedir. Ancak bu etki fazla sürmemiş, Anadolu'daki dokuma ustaları, Hint kumaşlarının benzerlerini üreterek eski güçlerine kavuşmuşlardır.

Tekstil sektörü, eğirme, desen-kalıp hazırlanması (nakkaş), dokuma ve boyama olarak farklı uzmanlık alanlarına ayrılmıştır. Böylece tekstil tarım ve hayvancılıkla birlikte çok geniş bir coğrafyada yüz binlerce insanın geçim kaynağı olmuştur.

18. Yüzyıldan sonra, tekstil ürünleri bakımından bu kez yeni üretim teknikleri geliştiren Batı'dan gelen bir istila ile karşılaşmış ve Türkiye'deki zanaatkarlar tezgahlarından kopmaya başlamıştır. Önceleri zengin kesimlerin tercihi olan İngiliz pamukluları, Fransız yünüleri zamanla fiyatların daha da düşmesi sonucunda Osmanlı'nın diğer bölgelerinde de yayılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kalan, büyük şehirlerde 19. Yüzyıldan itibaren tekstil imalatı büyük oranda çökmüş, yalnızca yerel ihtiyaçları karşılayan küçük tezgâhlar kalmıştır. Bu dönemde, devlet tarafından kurulan Beykoz'daki Çuha Fabrikası (1805), Haliç'teki Feshane (1826) ve Bakırköy'deki Basmahane ise yalnızca ordunun ihtiyaçlarını karşılamaya dönük üretim yapmıştır. Devletin dışında kurulan az sayıdaki özel imalathane ve fabrikalar ise genellikle iflas etmiş, bunlardan ancak birkaç Cumhuriyet döneminde de varlığını sürdürmüştür. Tekstil sektörünü bu dönemde ayakta tutan, başta pamuk olmak üzere tekstil hammaddelerinin üretimi ve işlenmesidir. Bu nedenle, Tarsus ve Adana kısa sürede iplik eğirme başta olmak üzere tekstil hammaddesi üretimiyle gelişen şehirler arasına girmiştir (İnalçık, 2008).

Cumhuriyet sonrasında, devlet eliyle kurulan fabrikaların sayısı artmaya başlamıştır. Sümerbank'ın kuruluşuyla birlikte tekstil sektörünün bir sanayi olarak gelişimi sağlanmıştır. Sanayi Teşvik Kanunu ile sağlanan olanakla, yeni tekstil fabrikaları, atölyeleri açılmıştır. 1930'lara gelirken, ekonomideki toplam üretim tesisleri arasında tekstil yüzde 23'lük bir paya ulaşmıştır.

1929 Büyük Bunalımı, tüm ekonomiyi olduğu kadar tekstil sektörünü de ağır biçimde etkilemiştir. İhracatımız yüzde 60, ithalatımız ise yüzde 30 dolayında azalmıştır.

Devlet kuruluşları (Sümerbank) 1950'li yıllara kadar, tekstilde hem üretim kapasitesi, hem istihdam gücü ve üretim değeri bakımından en önemli güç olmuştur. Özel sektör 1960 yılların ortalarından itibaren, sağlanan teşvik ve desteklerle hızla gelişmiştir. 1950 yılında özel sektöre ait 441 büyük işletmede yaklaşık 32 bin kişi çalışırken, 10 yıl sonra işletme sayısı bini aşmış, çalışan işçi sayısı ise yaklaşık 74 bine ulaşmıştır.

1970'li yıllar boyunca yüksek g m ruk duvarlarıyla korunan iç piyasa, hemen her sanayi sektörü gibi tekstil sektörünün de gelişmesine katkı vermiştir. 1980'lere gelindiğinde imalat sanayinde çalışanların yüzde 29'u tekstil sektöründe yer almıştır.

1980'lerle birlikte başlayan ihracata dönük sanayileşme politikası, özellikle tekstil sektörünün canlanmasını sağlamıştır. 1990'larda sektöre sağlanan teşviklerle bilinen tekstil merkezlerinin dışında da birçok kentte yeni tesisler açılmış, üretim kapasitesi ve istihdam gücü armış, 1990'ların sonunda imalat sanayi içindeki tekstil imalatı oranı yüzde 45'e çıkmıştır (İnalçık, 2008).

Aşağıda Tablo 1'de, Türk tekstil ve hazır giyim sanayinin tarihsel gelişimi görülmektedir.

Tablo 1. Türk Tekstil ve Hazırgiyim Sanayinin Tarihsel Gelişimi

Yıl	Kilit Gelişmeler
1923	Yeni Türkiye Cumhuriyeti: 8 fabrika ve KİT sisteminin getirilmesi
1933	Sümerbank'ın kurulması
1960	Sanayileşmenin başlaması
1970	Küresel tekstil ve hazır giyim sanayii gelişmiş ülkelerden gelişmekte olanlara kaymaya başlaması
1974	Çok Elyaflılar Anlaşması (MFA)
1980	İhracata dayalı büyüme stratejileri/ihracat oranında artış
1981	Tekstil ve hazır giyim üretimin çeşitli şehirlerde yaygınlaşması
1982	Tekstil ve hazır giyim üretimin İstanbul ve çevresinde yaygınlaşması
1984	AB'nin Türkiye'ye miktar kısıtlaması uygulaması
1985	Tekstil ve hazır giyim sanayinde özel sektör yatırımlarının artması
1990	Yıllık %12.2 oranında büyüme ile en hızlı büyüyen sektör
1994	Türk ekonomisinde ekonomik kriz
1995	Sümerbank'ın özelleştirilmesi
1995	Sektörün mikrodan mezo ve makro organizasyonlara geçişi
1995	Tekstil ve Giyim Anlaşması (ATC)
1996	Gümrük Birliği anlaşması
1996	Türk tekstil ve hazır giyim firmalarının toplam sayısının 15.000'i geçmesi
1999	Sanayinin toplam ihracatta en yüksek paya erişmesi
2000	Türk ekonomisinde ekonomik kriz
2001	Sektördeki oyuncuların karlılığının azalması
2005	Dünya hazır giyim tüketiminin 930 milyar ABD dolarını geçmesi
2006	Dünya hazır giyim ihracatının 1 milyar ABD dolarını geçmesi
2007	Tekstil ve hazır giyim sektörünün ihracat hacminde en yüksek noktaya ulaşması

(Eraslan ve diğ., 2008)

3. TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN TANIMI VE ÖNEMİ

Tekstil elyaftan başlayarak iplik, dokuma, örme, boya ve baskı gibi süreçleri, hazır giyim ise bu süreci kullanım eşyasına dönüştürecek işlemleri kapsamaktadır. Elyaftan iplik ve mamul kumaşa kadar olan kısım tekstil, kumaştan giyim eşyası elde edilene kadar olan süreç ise hazır giyim sektörünün içerisinde değerlendirilmektedir.

Tekstil ve hazır giyim, sanayileşme sürecinin önemli yapı taşı oluşturan ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına ciddi katkılar sağlayan emek yoğun sektörlerin başında gelmektedir. Dünyada rekabetin en yoğun yaşandığı bu sektörde, kotaların kalkmasıyla hem arz hem de talep yönünde rekabet daha da keskin hale gelmiştir. Bu çerçevede tekstil ve hazır giyimde markalaşma büyük önem arz etmeye başlamış, nitekim sektörün güç kaybetmesi sonucunda bazı ülkelerin markalaşmaya yöneldikleri görülmüştür (<http://www.istekobi.com.tr>).

Tekstil sektörü, hazır giyim sektörünün tedarik zinciri altında yer alan ve geniş kapsamlı üretim yelpazesine sahiptir. Her nevi ihtiyaca yönelik elyaf, iplik, örme dokuma kumaş, keçe ve tufting yüzeylerin dahil olduğu dokusuz yüzeyler, ev tekstili ürünleri, halılar, bunların yanında ağ, ip, kablo, taşıyıcı tekstil bandı, branda, koruyucu bez, filtre, paraşüt, fren bezi, keçe gibi teknik kullanıma yönelik ürünler tekstil sektöründe yer almaktadır. Türk Gümrük Tarife Cetveli (GTİP)'nin 50-60 arası fasılları ve 63 fasıl grubunun bir kısmı bu grupta değerlendirilmektedir.

Örme ve dokuma kumaştan imal edilmiş tüm giyim ürünleri ise hazır giyim sektöründe üretilmektedir. Hazır giyim sektörü emek yoğun bir sektör olup, tekstil sektöründe üretilen ürünlerin moda sektörüne yönelik olarak işlendiği, katma değer yaratan, ancak emek yoğun olması dolayısıyla genelde işçiliğin ucuz olduğu gelişmekte olan ülkelerin yatırım yaptığı sektör olarak değerlendirilmektedir.

Her türlü hayvanın derileri ve kürkleri ile bu derilerden üretilmiş valiz, çanta, sandık, eldiven, kemer, koşum takımları gibi aksesuarlar ile deri ve kürkten imal edilmiş giyim ürünleri ve ayakkabılar ise deri ve deri ürünleri sektöründe üretilmektedir. Geniş bir üretim alanında faaliyet gösteren bu sektör daha çok el emeğine dayanan ancak yüksek uzmanlık gerektiren bir sektördür.

Küresel eğilimlere bakıldığında, her üç sektörde standart basit ürünlerin üretiminin sanayileşmekte olan ülkeler tarafından yapıldığı, fakat yüksek katma değerli moda-marka ürünlerle, üstün nitelikli teknik tekstillerin üretiminin yaygın olarak gelişmiş ülkelere yapıldığı görülmektedir. Üretim ve işçiliğin ucuz olduğu ülkelerde emek yoğun hazır giyim ve deri ürünleri sektörleri görülse de, AB ülkeleri ve ABD halen bu sektörlerde büyük ihracatçı konumunu sürdürmektedir. Dolayısıyla THD sektörleri için gelişmiş ülkelerin terk ettiği sektörler algısı pek de doğru değildir (Ekti, 2013).

Tekstil, hazır giyim ve deri ürünleri (THD) sektörleri ülkelerin ekonomik kalkınma süreçlerinde önemli rol oynamıştır. Gelişmiş ülkelerin 18. yüzyılda gerçekleştirdikleri sanayileşme sürecine katkı sağlayan tekstil ve hazır giyim sanayi, bugün gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmasında benzer bir rol üstlenmektedir.

Türkiye ekonomisine büyük katkı sağlayan bu sektördeki gelişmeler tüm ekonomimizi etkilemektedir. Küresel rekabet koşulları altında ve rakip ülkelerin sektörlere tanıdığı pozitif katkılar göz önünde bulundurulduğunda, bu sektördeki rekabet gücünün sürdürülmesi kaçınılmazdır.

Küresel pazara AB'ye fason üretim yaparak giren sektör, teknik tekstiller gibi katma değeri yüksek, bilgi ve ileri teknoloji içeren, yenilikçi üretimleri geliştirip, organizasyon ve ihracat kapasitesi yüksek sanayiler olmayı hedeflemektedir (Ekti, 2013).

4. TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN GENEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ

4.1. Sektörün Türkiye'deki Genel Durumu

Tekstil, hazır giyim ve deri sektörleri, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki payı, sağladığı istihdam ve yüksek ihracat potansiyeli ile ülke ekonomisinin lokomotif sektörlerinden birisidir. İhracata yönelik sanayileşme politikasının en önde gelen sektörü tekstil olmuştur.

Tekstil sektörüne, ilk büyük darbe, Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne katılması ve 2005 yılında da kotaların kaldırılmasıyla meydana gelmiştir. Çin'in varlığı, tekstil sektöründeki uluslararası rekabette Türkiye'nin koşullarını olumsuz etkilemiş, ciddi pazar kayıpları yaratmıştır. Türkiye tekstil sektörü, Çin ve diğer Asya ülkelerinin yarattığı baskıyı kırmak için uğraş verdiği bu süreçte, 2007'de ABD'de patlak veren kriz başlamıştır.

Son 10 yıl içinde birbirini izleyen krizler, sektörü önemli ölçüde etkilemiştir. Bunun en başta gelen nedenlerinden biri, küresel krizlerin uluslararası piyasalarda daralmaya ve talepte düşmeye yol açmasıdır. Azalan talep ile birlikte, ihracata yönelik üretime önem vermiş ülkemizde, tekstil sektörünün daralmasına neden olmuştur.

Ekonomik krizlerle birlikte, tekstil sektörünü daralan, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi pazarlar yerine, küresel krizden nispeten daha az etkilenen, küresel sistemle daha az bütünleşmiş alanlara yöneltmiştir. 2009 yılında, Avrupa Birliği, OECD ülkelerine yapılan ihracat azalırken, Kuzey Afrika, Suudi Arabistan, İran, İran, İsrail gibi Ortadoğu ülkelerine ise tekstil ihracatı artmıştır. Ülkemizin Pazar alanlarındaki bu değişikliğe rağmen, 2009 yılının ortalarında tekstil ihracatı yüzde 19,1 oranında, hazır giyim ve konfeksiyon da ise yüzde 15,5 oranında gerileme meydana gelmesi önlenememiştir. 2008 yılında tekstil sektöründe yer alan 49 bini aşkın işletme ve firma sayısı, 2009 yılının sonunda yaklaşık 42 bine inmiştir (Belge, 2010).

Krizden etkilenenlerin etkilenmesin, tekstil sektörü her kriz ortamında ilk tasarrufunu, işçilerin kapı önlerine konulması biçiminde gerçekleştirmiştir. İstanbul Hazır Giyim Konfeksiyon İhracatçıları Birliği'nin verileri göre, 2009 yılının ilk dokuz ayında, hazır giyim ve konfeksiyon alanında 5 bini aşkın firma kapanmış, buna bağlı olarak da 44 bin işçi işsiz kalmıştır. Dünyada ikinci, Avrupa'da ise en büyük üretim kapasitesine sahip olan örme sanayinde, Örme Sanayicileri Derneği (ÖRSAD) tarafından açıklanan verilere göre, faaliyet gösteren 350 fabrikanın 184'ü üretimine ara vermiştir (Yüksel, 2009). Aynı yılın sonlarına doğru ise ihracat oranlarının yeniden artışa geçtiği, 2010 yılı süresince de bu artışın devam ettiği gözlenmiştir. Tekstil sektöründe ihracatın 2010 yılının ilk 11 ayında yüzde 17,46 artarak, 5,9 milyar ABD Doları'na, hazır giyim ihracatının ise yüzde 10,9 artarak 13,2 milyar ABD Doları'na ulaştığı belirtilmektedir (Tekstil İşveren, 2011,370;19).

Sonuç itibariyle tekstil sektörü krizde önemli oranda etkilenmiş, ancak kısa süre içinde toparlanma eğilimine girmiştir. Bu açıdan Avrupa'dan gelen talep artışı sektörün tüm alt gruplarıyla genel görünümünü değiştirmiştir. Şubat 2010'dan itibaren, dış piyasalardaki talepler doğrultusunda önce kapasite kullanım oranları, Türkiye ortalamasının 3-4 puan

üzerinde artış göstermiştir. Temmuz 2010'da tekstil ürünleri imalatında yüzde 77,7, giyim eşyası üretiminde ise yüzde 78,1'e ulaşmıştır (Tekstil İşveren,2010, 365;4).

Geride bıraktığımız 2016 yılında gerçekleşen darbe olayı, terör olayları gibi durumlar döviz kurlarının hızla yükselmesine ve tekstil, hazır giyim sektörü de dahil birçok sektörün olumsuz etkilenmesine neden olmuştur.

İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği'nden (İTHİB) alınan verilere göre Türkiye'de tekstil ve hazır giyim eşyaları imalatında çalışan sayısı toplam 865 bin civarında. Perakende sektöründe çalışanlar ve diğer yan sektörler ile birlikte bu rakamın toplamda 2 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir. Ancak, 2016'da siparişlerde ve dolayısıyla ihracat ve üretimde durgunluk olması istihdamı sektör genelini olumsuz etkilemiştir. Yılın ilk üç çeyreği itibariyle istihdamda geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2,9'luk düşüş kaydedilmiştir. İstanbul Hazır giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB) verilerine göre ise sadece hazır giyim sektöründe kayıtlı istihdam rakamı 2016 Eylül ayı itibariyle 458 bin seviyesinde olmuştur. Bu rakamın 2015 sonunda 483 bin civarında olduğu düşünülürse, hazır giyim alanındaki istihdamın 25 bin azaldığı yorumlanabilir (Türsen, 2017).

4.2. Sektörün Dünyadaki Genel Durumu

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından 1995 yılında imzalanan ve 2005 sonrası tekstil ve hazır giyim ticaretinin tamamen liberalleşmesini öngören Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşmasını takiben 2001 yılında Çin'in DTÖ'ye üye olarak bir anda bu anlaşmaya taraf olması dünya tekstil, hazır giyim, deri ve deri ürünleri sektörlerinde yeni bir dönem başlatmıştır.

2000'li yılların üretim merkezi olan Çin, ithalatçı ve yatırımcı kimliğini bu dönemde kazanmaya başlarken, Bangladeş ve Vietnam gibi ülkeler, gerek üretim maliyetlerinin düşük olmasının etkisiyle, gerekse önemli ithalatçı ülkelerle imzaladığı tercihli ticaret anlaşmaları ve düzenlemeleri vasıtasıyla önemli üreticiler ve ihracatçılar haline gelmişlerdir.

2008 yılında ABD'de başlayan küresel kriz AB ülkelerini de etkileyerek dünyada tüketici talebinin daralmasına sebep olmuştur. 2010-2011 yıllarında dünya Tekstil, hazır giyim ve deri ürünleri (THD) ticaretinde genel bir toparlanma gözlenmiş, 2012 yılında AB'de etkisini tekrar hissettiren krizle beraber dünya ticareti hafif bir düşüşe geçmiş, 2013 ve 2014 yıllarında THD küresel ticareti az da olsa yükseliş göstermiştir.

Tekstil sektöründe 2012 yılında 334 milyar dolar olan dünya ihracatı 2013 ve 2014 yıllarında sırasıyla 355 ve 356 milyar dolara, hazır giyimde 405 milyar dolardan 443 ve 473 milyar dolara, deri ürünleri sektörlerinde ise 147 milyar dolardan 163 ve 171 milyar dolara yükselmiştir (Tekstil, Hazır giyim ve Deri Sektörleri Raporu, 2015).

5. TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNÜN GÜNCEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ

5.1. Son Dönemde Tekstil ve Hazır giyim Sektörüne İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Gelişmeler

İhracat ağırlıklı olarak üretimlerini sürdüren tekstil, hazır giyim ve deri sektörleri (THD), ticari ilişkide bulunduğumuz ülkelerdeki iç gelişmelerden ve küresel ekonomiden etkilenmeye devam etmektedir.

2014 yılında küresel ekonomideki yavaşlamanın da etkisiyle ülkemizin toplam ihracatının yıllık büyümeye katkısı görece olarak azalmıştır. 2015 yılı itibariyle küresel para politikalarına ilişkin belirsizlikler, jeopolitik gelişmeler ve dış talepteki kırılma süreci üzerinde riskler oluşturmuştur.

2014 yılı başında Ukrayna’da yaşanan iç çatışma ve krizin bir tarafı olan Rusya’nın ekonomik olarak negatif etkilenmesi, Türkiye’den Rusya’ya yapılan ihracatı olumsuz etkilemiş, Ukrayna pazarında da benzer doğrultuda kayıplar yaşanmıştır.

Diğer yandan Suriye iç savaşı sürmekteyken, yine önemli ticari ortaklarımızdan Irak’ta ortaya çıkan olaylar ve siyasi belirsizlik bölgedeki ticaretimizi olumsuz etkilemiş ve bu bölgeyle ticaret yapan işadamlarını diğer pazarlara yönlendirmiştir.

AB tarafında özellikle en büyük ticari ortaklarımızdan Almanya ve İngiltere’de ekonomik anlamda yaşanan gelişmeler ise olumlu algılanmıştır.

2014 yılı sonu ve 2015 yılı başı itibariyle dolar ve Euro’da yaşanan dalgalanmalar THD sektörlerini etkilemiştir. 2015 yılında Euro’nun dolar karşısında değer kaybetmeye devam etmesi, İtalya ve İspanya gibi Euro bölgesi ülkelerinin ABD’ye satışlarını arttırmıştır. Ayrıca Avrupalı bazı üreticilerin, Rusya’da tekstilin kalbi olarak adlandırılan İvanova şehrinde bulunan tesislerini elden çıkarmaya başlamaları neticesinde, 2015 yılı Şubat ayı itibariyle Rusya, yabancı yatırımcıları ülkeye davet etmiştir.

Dolar karşısında değer kaybeden Euro, hazır giyimcilerimiz için yeni pazarlara yönelmeyi gerektirmekte, dünyanın en büyük hazır giyim ithalatçısı ABD ön plana çıkmıştır.

Hazır giyim ihracatımız için Çin pazarı da değerlendirilmiş, markalı ve katma değeri yüksek ürünleri tercih eden üst gelir seviyesindeki tüketiciye ulaşmak için çalışmalar başlatılmıştır.

Çiftçinin sağlıklı koşullarda, çevresel ve sosyal değerleri iyileştirilmiş bir şekilde pamuk üretmesini öngören İyi Pamuk Uygulaması-Better Cotton Initiative (BCI) dünyada hızla yayılmaktadır. BCI kapsamında dünyada 2013 yılında 900 bin ton, 2014’te 1 milyon 900 bin ton (lif) “iyi pamuk” üretilmiştir. Ülkemizde de BCI kapsamında kurulan İyi Pamuk Uygulamaları Derneği (IPUD), iyi pamuk üretmeyi taahhüt eden çiftçilerin tarlalarında, çevresel ve sosyal yönden inceleme yapmaktadır. 2013 yılında 15 bin ton, 2014 yılında 24 bin ton (lif) iyi pamuk üretilmiştir. IPUD, ekimden hasata kadar kontrollerini yapmakta, işçilerin kaldığı yerler, sigortaları, iş sağlığı şartları, çocuk işçi çalıştırılmaması, kullanılan suyun miktarı ve kaynağı, ilaçların miktarı, ambalajların istiflendiği yerler kontrol edilmektedir.

Tüm bu gelişmeler doğrultusunda, Türkiye Tekstil, Hazır giyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2015-2018) 25/06/2015 tarihli ve 29397 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Eylem Planı 5 hedef başlık altında yer alan 32 eylemden oluşmakta, sektörlerin birçok sorununa uzun vadede çözüm getirebilecek planlar içermektedir.

Yaşanan diğer gelişmeler;

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı güdümlü proje desteği kapsamında Bursa Ticaret ve Sanayi Odası tarafından hazırlanan, Türkiye’nin ilk “Tekstil ve Teknik Tekstil Mükemmeliyet Merkezi Projesi” Kalkınma Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Merkezde, akredite tekstil ve teknik tekstil laboratuvarı yer almaktadır.

Ege İhracatçı Birlikleri, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye Tekstil, Hazırgiyim, Deri Sanayi Teknoloji ve Tasarım Araştırma Geliştirme Vakfı'nın “Teknik Tekstiller Araştırma ve Uygulama Merkezi (Teksmar) Projesi” imzalanmıştır. Kurulan merkezde teknik tekstillerin testleri yapılabilmektedir.

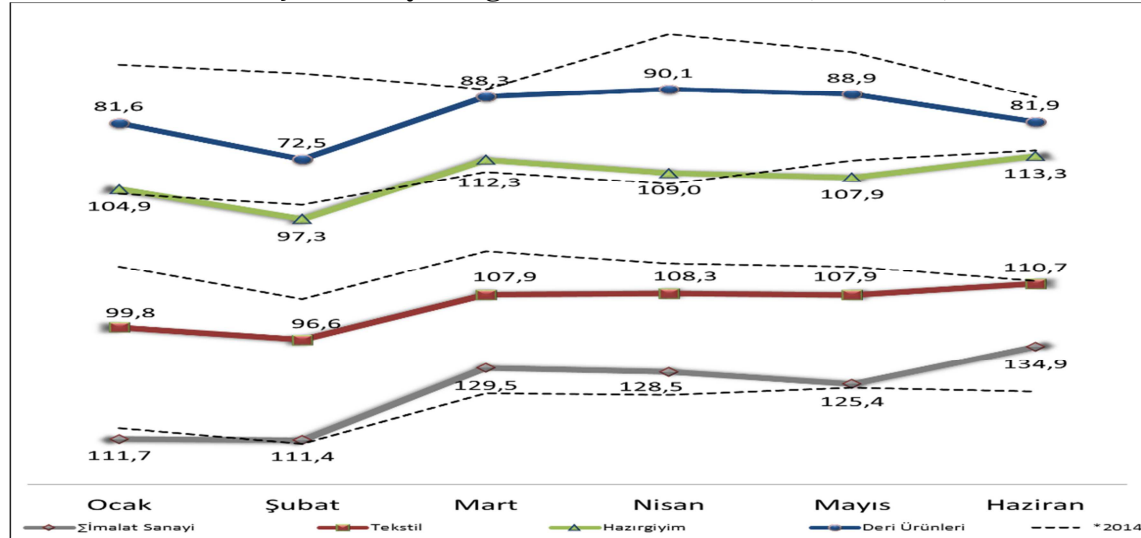
Dâhilde İşleme Rejimine ilişkin işlemlerin yapılmasında değişikliğe gidilmiş, Dâhilde İşleme Rejimi belgelerinin kapatılması görevi 01/01/2015 tarihinden itibaren geçerli olmak kaydıyla, ihracatçı birliklerinden alınarak Ekonomi Bakanlığı'na devredilmiştir.

Tekstil ürünleri ve ayakkabıların etiketlenmesi hususlarını kapsayan yönetmeliklerin yürütme yetkisi ve denetimi Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na devredilmiştir. Söz konusu yönetmelikler Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından “Tekstil Elyaf İsimleri ve Tekstil Ürünlerinin Elyaf Kompozisyonlarıyla İlgili Etiketleme ve İşaretleme Hakkındaki Yönetmelik” ve “Tüketicinin Satın Alacağı Ayakkabıların Temel Unsurlarının Yapımında Kullanılan Malzemelerin Etiketlenmesine Dair Yönetmelik” isimleri ile 25/04/2015 tarihli ve 29337 sayılı Resmi Gazete'de yeniden yayımlanmıştır (Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Sektörleri Raporu, 2015).

5.2. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörünün Üretim Endeksi, Kapasite Kullanım Oranı ve İthalat-İhracat Değerlendirmesi

2015 yılı ilk altı aylık döneminde THD üretim endeksleri imalat sanayi ortalamasının altında yer almıştır. Ayrıca 2014 yılının aynı dönemine oranla tekstil ve deri ürünleri sektörlerinde belirgin bir düşüş gözlenmiştir.

Şekil 1. Aylara göre üretim endeksleri (2010=100)

Kaynak: (TUİK, 2015)

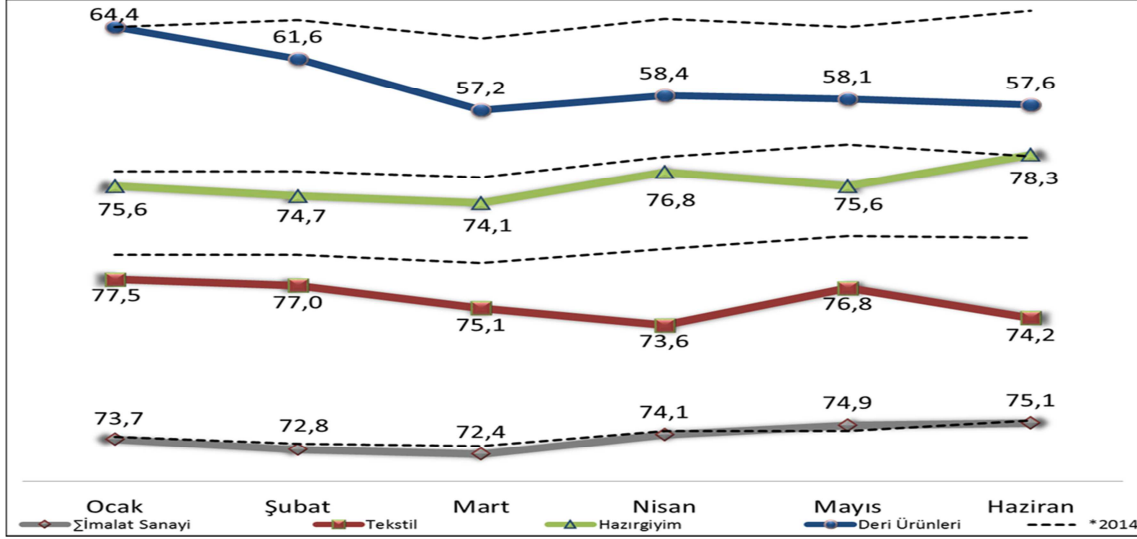
2015 yılı ilk altı aylık döneminde THD sektörleri kapasite kullanım oranları 2014 yılı aynı dönemine oranla düşüş göstermiştir. Tekstil ve hazırgiyim sektörlerinde imalat sanayi ortalamasının üzerinde, deri ürünleri sektöründe ise imalat sanayi ortalamasının altında bir seyir gözlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) tarafından açıklanan son “İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı” tablosundaki bilgilere göre, hazırgiyim ve konfeksiyon

sanayiinde 2016 Mart ayında %76,6 olan kapasite kullanım oranı, 2017 yılının Mart ayında %2,2 oranında azalarak %74,9'a düşmüştür (TCMB, 2017).

Şekil 2. Aylara göre kapasite kullanım oranı (%)

Kaynak: (TCMB, 2015)

Türkiye'nin toplam tekstil ve hammaddeleri sektörü ihracatı, 2017 yılının Mart ayında %8 oranında artış ile yaklaşık 930 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir. 2017 yılı Ocak – Mart dönemi toplam tekstil ve hammaddeleri ihracatı ise %3,6 oranında artış ile yaklaşık 2,5 milyar dolar değerinde kaydedilmiştir.

2017 yılı Mart ayında Türkiye'nin genel ihracatı %19 oranında artarak 13,6 milyar dolar değerinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde sanayi ürünleri ihracatı ise %20,5 oranında artmış ve 11,3 milyar dolar değerinde gerçekleşmiştir.

2017 yılı Mart ayında toplam tekstil ve hammaddeleri sektörü ihracatının genel ihracat içerisindeki payı %6,8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Genel ihracat performansı içinde toplam tekstil ve hammaddeleri sektörü ihracatının payı

Genel İhracat Performansı İçinde Toplam Tekstil ve Hammaddeleri Sektörü İhracatının Payı						
Birim: 1000 \$	2016 Mart	2017 Mart	Değişim	2016 Ocak - Mart	2017 Ocak - Mart	Değişim
Türkiye Genel İhracatı	11.440.823	13.616.061	19,0%	31.344.590	35.417.580	13,0%
Toplam Tekstil ve Hammaddeleri Sektörü İhracatı	861.152	929.923	8,0%	2.391.161	2.476.539	3,6%
Toplam Tekstil ve Hammaddeleri Sektörü İhracatının Payı %	7,5%	6,8%		7,6%	7,0%	
Sanayi İhracatı	9.425.403	11.357.753	20,5%	25.682.806	29.194.126	13,7%
Toplam Tekstil ve Hammaddeleri Sektörü İhracatının Sanayi İhracatındaki Payı %	9,1%	8,2%		9,3%	8,5%	

(TUİK, 2017)

Aylar bazında incelenecek olursa, 2017 yılının Ocak ayında tekstil ihracatı yıla %2,3 artış ile başlamıştır. Şubat ayında tekstil ihracatı %3,4 artarak yaklaşık 786 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir. Mart ayında ise tekstil ihracatı %8 artarak yaklaşık 930 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir.

Şekil 3. 2017 yılının 2016 yılının aynı ayına göre ihracat değişimi (%)

Kaynak:(TUİK, 2017)

2017 Mart ayı tekstil ve hammaddeleri ihracatı 2016 Şubat ayına göre %18,4 oranında artmıştır.

2017 yılı Mart ayında en fazla tekstil ve hammaddeleri ihracatı AB(28 ülke) ülkelerine yapılmış ve AB(28) ülkelerine yapılan ihracat, Mart ayında %7,9 oranında artış ile yaklaşık 507 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir. AB(28) ülkelerine 2017 yılı Ocak-Mart dönemi ihracatı ise 1,3 milyar dolar değerinde kaydedilmiştir.

Mart ayında, ülkemizden en fazla toplam tekstil ve hammaddeleri ihracatı yapılan ikinci ülke grubu Ortadoğu ülkeleri olmuştur. Bu bölgeye yapılan ihracat Mart ayında %5,2 gerilemeyle yaklaşık 92 milyon dolar değerinde ve 2017 yılı Ocak-Mart döneminde ise %0,9 oranında artışla ile yaklaşık 286 milyon dolar değerinde kaydedilmiştir.

Mart ayında tekstil ve hammaddeleri ihracatının en fazla yükseldiği ülke grubu %24,1 oranında artış ile Eski Doğu Bloku Ülkeleri olurken, ihracatımızın en keskin şekilde düştüğü ülke grubu ise %5,2 oranında gerileme ile Ortadoğu Ülkeleri olmuştur.

2017 yılı Ocak-Mart döneminde ise tekstil ve hammaddeleri ihracatında en fazla artış kaydedilen ülke grubu %14,1 oranında artış ile Türk Cumhuriyetleri iken, ihracatın bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla en fazla gerilediği ülke grubu ise %7,4 oranında gerileme ile Diğer Avrupa Ülkeleri olmuştur (İTKİB, 2017).

Tablo 2. Ülke grupları itibariyle Türkiye Tekstil Sektörü İhracatı

Ülke Grupları İtibariyle Türkiye Tekstil Sektörü İhracatı							
Birim: 1.000 ABD \$	2016 Mart	2017 Mart	Değişim %	2016 Ocak - Mart	2017 Ocak - Mart	Değişim %	Pay %
AB Ülkeleri (28) Toplamı	469.465	506.650	7,9%	1.324.073	1.349.618	1,9%	54,5%
Ortadoğu Ülkeleri Toplamı (Irak, S. Arabistan, İsrail, BAE vb)	97.031	91.980	-5,2%	282.856	285.515	0,9%	11,5%
Afrika Ülkeleri Toplamı (Fas, Mısır, Libya, Tunus vb)	79.754	90.447	13,4%	221.679	222.592	0,4%	9,0%
Amerika Ülkeleri Toplamı (ABD, Kanada, Brezilya, Meksika vb)	57.127	67.481	18,1%	155.670	176.210	13,2%	7,1%
Eski Doğu Bloku Ülkeleri Toplamı (Rusya Fed., Ukrayna, Sırbistan, Belarus vb)	62.892	78.018	24,1%	170.312	191.202	12,3%	7,7%
Asya ve Okyanusya Ülkeleri Toplamı (Çin, Hong Kong, Japonya, G. Kore vb.)	50.857	49.625	-2,4%	120.477	132.932	10,3%	5,4%
Türk Cumhuriyetleri Toplamı (Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan, vb)	20.717	22.673	9,4%	49.788	56.790	14,1%	2,3%
Serbest Bölgeler Toplamı	17.232	17.071	-0,9%	49.521	46.130	-6,8%	1,9%
Diğer Avrupa Ülkeleri Toplamı (Norveç, İsviçre, KKTC, İzlanda)	6.077	5.978	-1,6%	16.786	15.550	-7,4%	0,6%
TEKSTİL SEKTÖRÜ İHRACATI	861.152	929.923	8,0%	2.391.161	2.476.539	3,6%	100%

Kaynak: (İhracatçı Birlikleri Kayıt Rakamları, 2017).

Yine aynı dönemde, Türkiye tekstil ve hammaddeleri ihracatında öne çıkan ülkenin İtalya olduğu görülmektedir. İtalya'ya yapılan tekstil ve hammaddeleri ihracatı 2017 Mart ayında %11,4 artışla 82 milyon dolar değerinde gerçekleşirken 2017 yılı Ocak - Mart döneminde ise ihracat %3,3 oranında artarak yaklaşık 223 milyon dolar değerinde kaydedilmiştir (İTKİB, 2017).

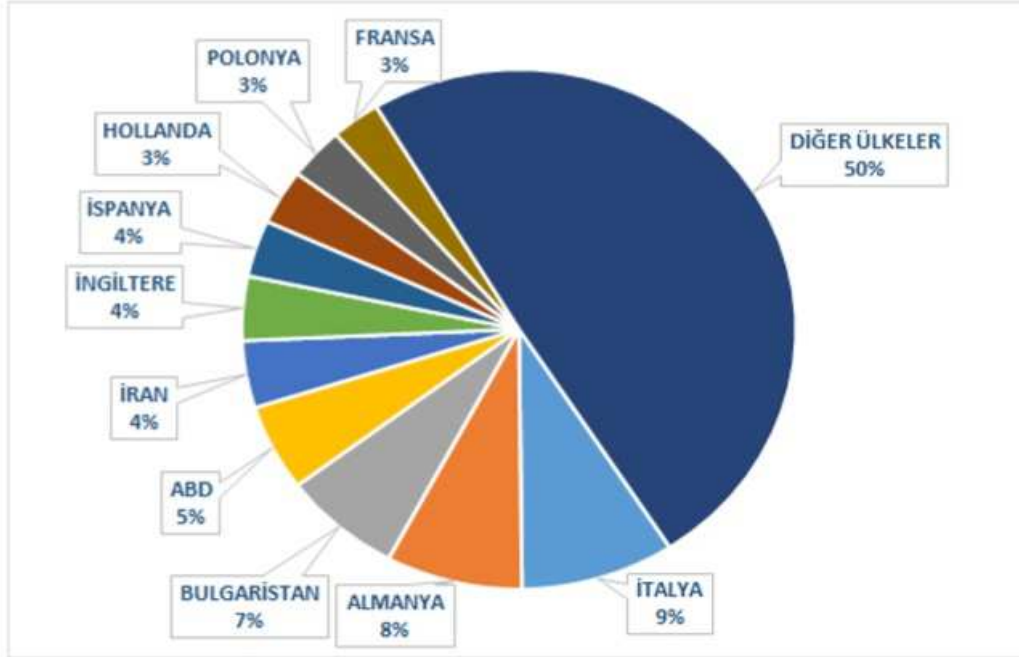

Tablo 3. Türkiye Tekstil Sektörü İhracatında İlk 10 Ülke

Türkiye Tekstil Sektörü İhracatında İlk 10 Ülke							
Birim: 1.000 ABD \$	2016 Mart	2017 Mart	Değişim %	2016 Ocak - Mart	2017 Ocak - Mart	Değişim %	Pay %
1 İTALYA	73.696	82.125	11,4%	215.451	222.641	3,3%	9,0%
2 ALMANYA	73.408	72.819	-0,8%	204.392	197.752	-3,2%	8,0%
3 BULGARİSTAN	44.453	65.163	46,6%	115.896	171.910	48,3%	6,9%
4 ABD	43.505	51.705	18,8%	120.847	133.121	10,2%	5,4%
5 İRAN	26.588	27.484	3,4%	87.154	103.265	18,5%	4,2%
6 İNGİLTERE	32.282	36.126	11,9%	98.561	99.025	0,5%	4,0%
7 İSPANYA	34.233	28.761	-16,0%	91.963	87.060	-5,3%	3,5%
8 HOLLANDA	26.116	31.098	19,1%	78.786	84.643	7,4%	3,4%
9 POLONYA	28.747	31.820	10,7%	81.629	81.160	-0,6%	3,3%
10 FRANSA	23.718	26.370	11,2%	69.443	71.281	2,6%	2,9%
İLK 10 ÜLKE TOPLAMI	406.746	453.470	11,5%	1.164.122	1.251.858	7,5%	50,5%
DİĞER ÜLKELER VE S.BÖLGELER	454.406	476.453	4,9%	1.227.039	1.224.681	-0,2%	49,5%
AB (28) TOPLAMI	469.465	506.650	7,9%	1.324.073	1.349.618	1,9%	54,5%
TEKSTİL SEKTÖRÜ İHRACATI	861.152	929.923	8,0%	2.391.161	2.476.539	3,6%	100%

Kaynak: (İhracatçı Birlikleri Kayıt Rakamları, 2017)

Şekil 4.2017 yılı Ocak-Mart dönemi ihracatta yer alan ülkelerin grafiksel gösterimi

Kaynak:(İhracatçı Birlikleri Kayıt Rakamları, 2017)

Bu dönemde, ülkemizden en fazla tekstil ve hammaddeleri ihracatı gerçekleştirilen ikinci ülke Almanya'dır. 2017 yılı Ocak - Mart döneminde ise Almanya'ya tekstil ve hammaddeleri ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %3,2 oranında gerileyerek yaklaşık 198 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir.

2017 yılı Ocak - Mart döneminde tekstil ve hammaddeleri ihracatında üçüncü önemli ihracat pazarımız Bulgaristan olmuştur. 2017 yılı Ocak - Mart döneminde ise bu ülkeye tekstil ve hammaddeleri ihracat %48,3 artış ile yaklaşık 172 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir. 2017 yılı Ocak - Mart döneminde dördüncü ve beşinci büyük ihracat pazarlarımız sırasıyla ABD ve İran olmuştur.

2017 yılı Mart ayında tekstil ve hammaddeleri ihracatında ilk on ülke arasında ihracatın en fazla yükseldiği ülkeler, %46,6 oranında artışla Bulgaristan, %19,1 oranında artışla Hollanda ve %18,8 oranında artışla ABD olmuştur. 2017 yılı Mart ayında tekstil ve hammaddeleri ihracatında ilk on ülke arasında ihracatın en fazla gerilediği ülke ise %16 gerileme ile İspanya'dır (İTKİB, 2017).

2017 yılı Ocak - Mart döneminde ürün grupları bazında tekstil ve hammaddeleri ihracatı incelendiğinde, en önemli ürün grubunun dokuma kumaş olduğu görülmektedir. Tekstil ve hammaddeleri ihracatının %24'ünü oluşturan dokuma kumaş ihracatı bu dönemde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %6,2 oranında azalarak 595 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir.

2017 yılı Ocak - Mart döneminde toplam tekstil ve hammaddeleri ihracatında ikinci önemli ürün grubu, sektörümüz ihracatının %18,8'ini oluşturan iplik grubudur. İplik ihracatı 2017 Ocak - Mart döneminde 465 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir (İTKİB, 2017).

2017 yılı Ocak - Mart döneminde tekstil ve hammaddeleri ihracatında üçüncü önemli ürün grubu ise, tekstil ve hammaddeleri ihracatının %15,6'sını oluşturan örme kumaş grubudur. Bu ürün grubuna ihracatı %8,6 oranında artışla 386 milyon dolar değerinde gerçekleşmiştir (İTKİB, 2017).

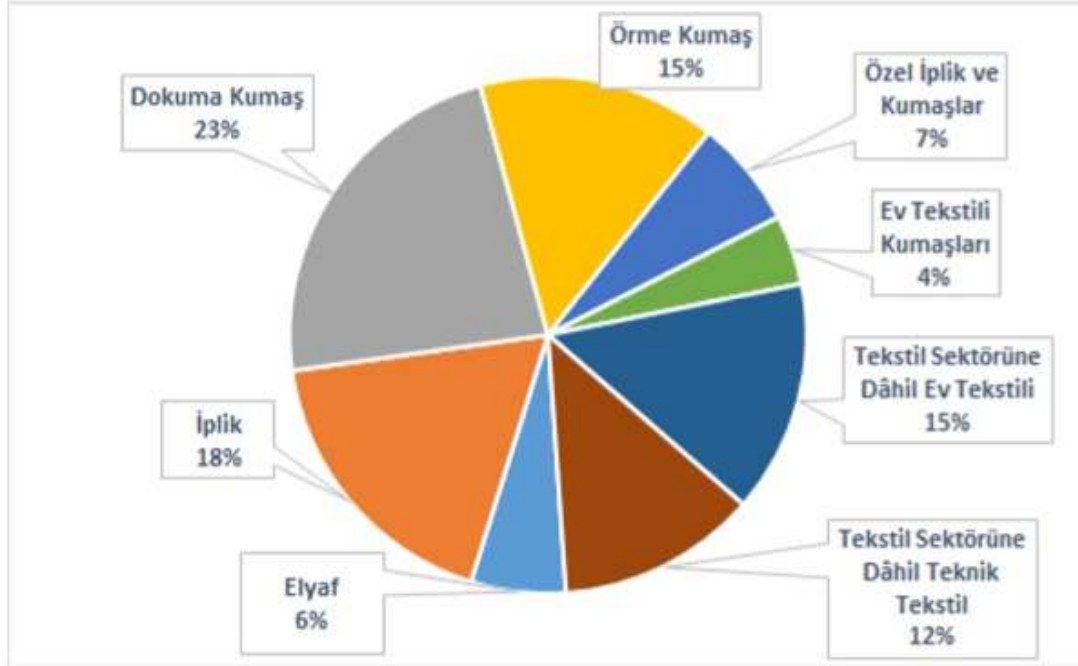

Tablo 4. Ürün grupları itibariyle Türkiye Tekstil Sektörü İhracatı

Ürün Grupları İtibariyle Türkiye Tekstil Sektörü İhracatı							
Birim: 1.000 ABD \$	2016 Mart	2017 Mart	Değişim %	2016 Ocak - Mart	2017 Ocak - Mart	Değişim %	Pay %
Elyaf	42.295	51.125	20,9%	125.665	153.861	22,4%	6,2%
İplik	138.333	171.872	24,2%	392.523	465.279	18,5%	18,8%
Dokuma Kumaş	236.640	233.432	-1,4%	634.872	595.203	-6,2%	24,0%
Örme Kumaş	134.605	152.964	13,6%	355.747	386.288	8,6%	15,6%
Özel İplik ve Kumaşlar	69.798	69.338	-0,7%	183.958	176.040	-4,3%	7,1%
Ev Tekstili Kumaşlar	40.506	42.443	4,8%	115.594	112.660	-2,5%	4,5%
Tekstil Sektörüne Dâhil Ev Tekstili	126.889	137.235	8,2%	369.880	376.948	1,9%	15,2%
Tekstil Sektörüne Dâhil Teknik Tekstil	117.265	122.257	4,3%	321.725	324.047	0,7%	13,1%
TEKSTİL SEKTÖRÜ İHRACATI	861.152	929.923	8,0%	2.391.161	2.476.539	3,8%	100%
Toplam Ev Tekstili	147.644	161.895	9,7%	429.985	440.762	2,5%	N/A
Toplam Teknik Tekstil	134.554	138.096	2,6%	369.706	368.854	-0,2%	N/A
Konfeksiyon Yan Sanayi	55.672	56.985	2,4%	147.347	155.291	5,4%	N/A

Kaynak: (İhracatçı Birlikleri Kayıt Rakamları, 2017)

Şekil 5. 2017 yılı Ocak-Mart dönemi ihracatta yer alan ürün gruplarının grafiksel gösterimi

Kaynak:(İhracatçı Birlikleri Kayıt Rakamları, 2017)

Türkiye İhracatçıları Meclisi tarafından açıklanan verilere göre, 2017 yılının Ocak-Mart ilk üç aylık döneminde Türkiye'nin Hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı 2016 yılının aynı dönemine göre %4 düşüş ile 4,1 milyar dolar olmuştur.

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü, 2017 Ocak-Mart döneminde ihracatı %26,5 oranında artan otomotiv endüstrisi ve %23,7 oranında artan kimyevi maddeler ve mamüllerinin ardından, en fazla ihracat yapan üçüncü sektör konumundadır.

2017 Ocak-Mart döneminde, Türkiye'den Ortadoğu ülkeleri, Amerika ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri ile Asya ve Okyanusya ülkelerine yapılan hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı, %4 ile %12,3 arasında değişen oranlarda artmıştır. Avrupa Birliği ülkeleri, Eski Doğu Bloku ülkeleri, Afrika Ülkeleri, Diğer Avrupa Ülkeleri ile Serbest Bölgelere yapılan ihracatta %5,7 ile %10,9 arasında değişen oranlarda düşüşler görülmüştür (İTKİB, 2017).

2017 yılının ilk üç ayında Türkiye'den en fazla hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı yapılan ülkeler Almanya, İngiltere, İspanya, Hollanda, Fransa, Irak ve İtalya olarak sıralanmışlardır. En fazla ihracat yapılan ilk on ülke içinde Almanya, Hollanda, Irak ve ABD'ye yönelik hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı, 2016 yılının Ocak-Mart dönemine kıyasla %0,7 ile %16,5 arasında değişen oranlarda artmıştır. En yüksek oranlı ihracat artışı %16,5 ile Irak olmuştur.

Türkiye'nin hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatında ağırlıklı ürün grubu yıllardır örme konfeksiyon mamulleridir. 2017 Ocak-Mart döneminde örme konfeksiyon mamüllerinin toplam hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatındaki payı %51,3, dokuma konfeksiyon mamüllerinin payı %36,3 ve hazır eşyaların payı %11,4 olmuştur.

2017 Ocak-Mart döneminde genel ihracat performansı içerisinde, hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatının payını 2016 Ocak-Mart dönemi ile karşılaştırmalı olarak gösteren tablo aşağıda verilmiştir (İTKİB,2017).

Tablo 5. Genel İhracat Performansı İçinde Hazırgiyim ve Konfeksiyon İhracatının Payı

Genel İhracat Performansı İçinde Hazırgiyim ve Konfeksiyon İhracatının Payı			
<i>Birim: 1000 \$</i>			
	2016 Ocak - Mart	2017 Ocak - Mart	2016/17 Değişim %
Türkiye Genel İhracatı	34.671.927	37.003.060	6,7
Hazırgiyim ve Konfeksiyon İhracatı	4.244.667	4.076.705	-4,0
Haz. ve Konf. İhracatının Payı %	12,7	11,0	
Sanayi İhracatı	25.682.806	29.194.126	13,7
Haz. ve Konf. İhracatının Sanayi Ürünleri İhracatındaki Payı %	16,5	14,0	

Kaynak:(İhracatçı Birlikleri Kayıtları, 2017)

Türkiye'nin hazır giyim ithalatı ise, kotaların kaldırılması süreciyle birlikte, özellikle 2003 yılından itibaren hızla yükselmeye başlamış ve 2011 yılı itibarıyla 2,9 milyar dolara ulaşmıştır. Ancak 2012 yılında hazır giyim ithalatımız %20,9 oranında gerileyerek 2,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise sektör ithalatı yeniden artış göstererek 2,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu değer, 2014 yılında bir önceki yıla göre %2,3 oranında artış göstermiş ve yeniden 2,9 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

2015 yılında ise sektör ithalatı %7,6 oranında azalarak 2,7 milyar dolara gerilemiştir. Çin, Bangladeş, Hindistan, Vietnam, Kamboçya, Sri Lanka, Endonezya ve Pakistan'dan gerçekleştirilen hazır giyim ithalatı 1998'de %7 payla sadece 14,5 milyon dolarken, 2015 yılına gelindiğinde %70,5 payla yaklaşık 1,9 milyar dolara ulaşmıştır. Diğer taraftan son yıllarda Çin ve Bangladeş, ülkemiz ithalatında benzer Uzakdoğu pazarlarını geride bırakarak öne çıkmıştır. Hazır giyim ithalatımızda Çin 1. sırada, Bangladeş 2. sırada yer almaktadır. 2015 yılında, Çin'den yapılan sektör ithalatı %9,1 oranında, Bangladeş'ten yapılan ithalat ise %2 oranında azalmasına rağmen, söz konusu ülkeler, ülkemizin en fazla ithalat yaptığı ülkeler sıralamasındaki yerlerini korumuşlardır. Sektör ithalatında 3. sırada ise İtalya yer almaktadır (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2015).

6. TÜRK TEKSTİL VE HAZIR GIYİM SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI

Türk tekstil ve hazır giyim sektörünün sorunları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

* Tekstil sektöründe vizyon ve strateji eksikliği vardır. Bu nedenle, sektördeki birçok işletme gelecekte çalışmalarını hangi yöne çevireceği konusunda kararsızdır. Bu durum, tekstil sektörünü gelecekte sorunlarla karşı karşıya bırakacaktır. Strateji belirleme konusunda işletmelere devletin, ticaret sanayi odalarının, üniversitelerin, ihracatçı birliklerinin ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının yardımı ve katkısı gereklidir. Dünyadaki gelişmelere göre, izlenecek stratejiler tespit edilmeli, hedef ve stratejiler sektöre aktarılmalıdır.

* Bilinçsiz yapılan yatırımlar özellikle 1995 yılından sonra devlet yatırım teşviklerinin çarpıklığı ile birlikte tekstil sektöründe kapasite fazlalığına yol açmıştır.

* Yatırımların büyük çoğunluğunun yüksek faizli ve kısa vadeli borçlanma şeklinde yönlendirilmesi işletmelerin mali yapılarını daha da bozmuştur.

* Kriz dönemlerinde plansız davranılarak yatırıma devam edilmesi sektörün genel yapısına zarar vermiştir.

* Sektördeki firmaların büyük çoğunluğunun KOBİ'lerden oluşuyor olması işletmelerin bozuk finansal yapılarının temel nedenini oluşturmaktadır.

* Öz kaynak yetersizliği ve Uzakdoğu rekabeti sektörü olumsuz etkilemektedir.

* Tekstil ürünleri ithalatının, yeterli yerli üretim ve aşırı kapasite fazlalığı olmasına rağmen büyük boyutlarda yapılıyor olması, özellikle hazır giyim sektörünün ihracat şansını azaltmaktadır.

* Sektörde ciddi bir pazar problemi yaşanmaktadır. Dünyada tekstil ve konfeksiyon arzının artacağı ve hatta talepten fazla olacağı dikkate alınarak mal satabilmenin zorlaşacağı, pazarlamanın öneminin daha da artacağı sektör için sorun olarak mutlaka değerlendirilmelidir.

* Tekstil makinelerinin büyük oranda gelişmiş ülkeler tarafından üretiliyor olması ve tekstil üretiminde teknolojinin her geçen gün daha da yenilenerek üretim maliyeti içinde

işçilik maliyetlerinin düşüyor olması ve miktar kısıtlamaları avantajının etkisiyle gelişmiş ülkelerin ciddi boyutlarda tekstil üretimi ve ihracatı devam etmektedir.

* Gelişmiş ülkelerin tekstil üretimi ve ticaretindeki etkinliği devam etmekte iken hazır giyim üretim ve ihracatı azalmakta, ithalat ise hızla artmaya devam etmektedir. Bu durum yapılabilecek olan yeni düzenlemelerle ülkemiz lehine çevrilebilecektir.

* Kaliteli üretim için gerekli olan işgücü verimliliği Türkiye’ de son derece düşüktür.

* Toplam tekstil ürünleri ihracatımızın 2/3’ ü tekstil makineleri ithalatı için döviz olarak yurtdışına geri ödenmektedir. Teknoloji üretmeyen bir ülke olduğumuz bu bağlamda asla unutulmamalıdır.

*Çin tekstilinin aşırı, acımasız ve haksız rekabeti çok önemli bir sorundur. Özellikle temel ve standart tekstil ürünlerinde Çin firmaları ile rekabet etmek mümkün değildir. Gerekli önlemler alınmaz ise, birçok işletme kapanacaktır.

* Yurt dışındaki rakiplere göre, enerji, doğal gaz, işçilik, vergi, sigorta gibi temel girdiler ülkemizde oldukça yüksektir. Dünya fiyatları seviyesine çekilmelidir.

*Diğer ihracatçılar gibi tekstilciler de kur riski ile karşı karşıyadır.

* Sağlıklı bir sektör envanteri çıkarılmalıdır.

* Tekstil, hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün en önemli sorunlarından birisi de kayıt dışılıktır Kayıt dışı çalışan tekstil işletmeleri, rekabet ortamının bozulmasına, makine parkının bilinmemesine, istihdam bilgilerinin yetersizliğine neden olmaktadır. Yetersiz bilgiler, geleceğe ilişkin doğru tahminler yapılmasına imkân vermemektedir.

* Ülkemizde işsizlik çok ciddi boyutlarda olmasına karşın, tekstil sektöründe nitelikli eleman yetersizliği söz konusudur. Bu sektörde de üniversite sanayi işbirliği gerçekleştirilememektedir.

* Sektörün sorunu, tasarım yapamamak, marka olamamak ve moda yaratamamaktır.

* Tekstil şirketleri bir araya gelip sorunlarını ilgililere iletmemekte ve birlikte hareket edememektedirler. Bilindiği gibi, ortaya konulamayan veya birlikte dile getirilemeyen sorunlar, ilgili kurumlar tarafından dikkate alınmamaktadır.

* Sektördeki firmalar arasında dayanışma yoktur, aynı müşterileri karşısında anlamsız bir rekabet söz konusudur.

* Tekstil firmaları çalışanlarına gereken yatırımı yapmamaktadır.

* Tekstilde Ar-Ge yatırımları yeterince yapılmamaktadır.

* Küreselleşme olgusunun ve küresel etkileşimin etkilerinin, bilgi ve teknoloji üreten, bunu kullanan-satın alan toplumlar arasındaki gelişmişlik ve refah farkının artacağı bir dünyada Türk tekstil sektörünün vizyonu; katma değeri yüksek, yenilikçi, rekabetçi ve teknoloji içeren ürün ve hizmet sunumları ile dünya ticaretindeki payını ve toplumsal refahı artırmaktır (Özyazgan, 2012).

7. HEDEFLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Türk tekstil ve hazır giyim sektörünün sorunlarına yönelik çözüm önerileri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

*İlgili kurum ve kuruluşların, Tekstil Fakülteleri ve Araştırma Merkezlerine katkıda bulunmalarını sağlamak,

* Öncelikle sağlıklı bir sektör envanteri çıkarılmalı ve sorunlar masaya yatırılmalıdır.

* Bu endüstriye ilişkin kısa, orta ve uzun vadeli hedefler belirlenmeli, vizyon oluşturulmalı ve dünyadaki gelişmelere göre izlenecek stratejiler tespit edilmelidir.

* Belirlenen hedef ve stratejiler sektör bünyesindeki firmalara anlatılmalıdır.

* Ar-Ge ve eğitim yatırımları en üst düzeyde yapılmalıdır.

* Küresel rekabet gücü sağlayan uygulamaların ve tekstil teknolojilerinin araştırılması, uyarlanması ve kullanımını; sektörel ve sektörler arası bilgi alış verişi ağının ve işbirliklerinin güçlendirilmesini sağlamak,

* Küresel eğilimler ve itici güçler doğrultusunda moda/marka ve dağıtım kanalları oluşturmak,

* Tekstil sektörünün kayıt altına alınabilmesi için vergi oranları düşürülmeli, denetimler yoğunlaştırılmalı ve kapsamlı bir vergi reformu yapılmalıdır.

* Fiyatı devlet tarafından belirlenen ve sanayide kullanılan enerji giderleri dünya fiyatları seviyesine çekilmelidir (Özyazgan, 2012).

8. SONUÇ

Türk tekstil ve hazır giyim sektörü, geçmişten beri en çok istihdam ve katma değer yaratan, ülkemizin lokomotif sektörlerindedir. Tekstil ve hazır giyim sektörü ihracata yönelik sanayileşme politikasının önde gelen sektörlerinden olmuştur. Sektörlerin kalite, moda, tasarım ve inovasyon anlamında bugün ulaştığı nokta küçümsenemez düzeydedir. Bu hali ile Türk tekstil ve hazır giyim sektörü ülkemizi küresel pazarda üst sıralara taşımaktadır. Ülkemizde son yıllarda yaşanan olumsuz durumlar, tekstil sektörünü de etkilemiş, ihracat ve üretim seviyelerinin düşmesine neden olmuşsa da, Ekonomi Bakanlığı verileri, devletin oluşturduğu yatırım teşvik belgeleri yoluyla kurulan tekstil işletmelerinin istihdam yaratma bakımından başarılı olduğunu göstermektedir. İstatistikler yaklaşık bir yıl öncenin istihdam oranlarına göre yaklaşık %37'lik artış saptandığını göstermektedir (Türsen, 2017).

KAYNAKÇA

- BELGE, N. (2010). 2009’u kayıplarla kapatan tekstilde ayağa kalkma savaşı, Sanayici Dergisi.
- EKTİ, E. (2013). Tekstil Sektörü Raporu. Sektörel Raporlar Serisi V.
- ERASLAN, İ. H. ve diğ. (2008). Türk Tekstil Ve Hazırgiyim Sektörünün Uluslararası Rekabetçilik Düzeyinin Analizi.
- Hazırgiyim Sektörü Raporu. (2015). T.C. Ekonomi Bakanlığı.
- İNALCIK, H. (2008). Türkiye tekstil tarihi: üzerine araştırmalar (No. 1557). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ÖZYAZGAN, V. (2012). Türk tekstil sektörünün sorunları ve çözümü üzerine bazı düşünceler. ABMYO Dergisi, 7(25):66-75.
- Tekstil İşveren, Ocak 2011, Sayı 370, Sf .19.
- Tekstil İşveren, Ağustos 2010, Sayı 365, Sf. 4.
- Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Sektörleri Raporu. (2015). T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Toplam Tekstil ve Hammaddeleri Sektörü 2017 Yılı Mart Ayı İhracatı Performans Raporu. (2017). İTKİB.
- TÜRSEN, D. (2017). Tekstil 2017’ye Umutlu Giriyor, Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/tekstil-2017ye-umutlu-giriyor-40324232>
- YÜKSEL, Ö. ve diğ. (2009). Küresel krizden çıkışta kümelenme modeli; tekstil ve hazır giyim sektörü örneği, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 1(5).
<http://www.istekobi.com.tr> , (Erişim Tarihi: 12.04.2017).
<http://www.tekstilteknik.com>, (Erişim Tarihi: 12.04.2017).
- İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Raporu. (2017). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.

JOURNAL OF AWARENESS